

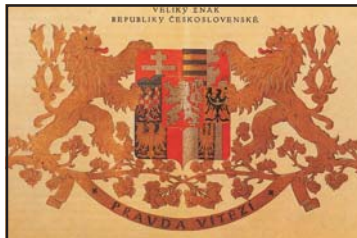
Turócszentmárton, 1918

A szlovák önrendelkezés vitás kérdései

A Magyar Nemzeti Tanácsot alkotó politikai pártok megállapodása alapján, az őszi forradalom másnapján, 1918. október 31-én gróf Károlyi Mihály vezetésével alakult meg a forradalmi magyar kormány. Magyarország kivált a felbomló Osztrák–Magyar Monarchia kereteiből, november 16-án kihirdette az önálló népköztársaságot.

Magyarország létezését azonban a győztes hatalmak a trianoni békeszerződés aláírásáig (1920. június 4.) *jogiilag nem ismerték el.*

A „népkormány” – az antant segítségével reménykedve – a pacifizmus alapelveit alkalmazta. A november 13-án Belgrádban aláírt *katonai konvencióval* Károlyiéknek elvben sikerült elérniük, hogy a demarkációs vonalon belül, így a konvenció által érintetlenül hagyott Felső-Magyarország szlovák többségű, illetve egyes lakosságú megyéiben, városaiban is a „szövetségesek a belügyeket illetően nem avatkoznak be a magyar állam-

Az új, ún. közös csehszlovák címer

igazgatás munkájába”. Jászi Oszkár, a Károlyi-kormány nemzetiségi minisztereként ezzel egy időben arra tett kísérletet, hogy az antant által a szomszéd államoknak ígért és ítélt területeken a románokkal, ruténokkal, szlovákokkal, németekkel és szlovénekkal a

békekonferenciáig terjedő provizóriumban egyezzenek meg. Ennek alapelveként az ország nemzetiségek szerinti *belső demokratikus föderatív átalakítását*, svájci minta alapján való kantonizálását szorgalmazta.

Szlovák nemzetépítés az emigrációban

A magyar történetírásban a szlovákok részvételét a csehszlovák államalapításban röviden, néhány esemény felvillantásával szokás elintézni: bemutatják Milan Hodža budapesti tárgyalásait, a Bartha–Hodža demarkációs vonalat, illetve az első Vix-jegyzékben 1918. december 23-án közölt „történeti” magyar–szlovák határvonalat. Mintha 1918 fordulatából a szlovákok kimaradtak volna. 1918-ig csak szlovákkérdést, 1918 novemberétől pedig szinte csak csehszlovák-kérdést, csehszlovák önrendelkezést, csehszlovák államalapítást ismerünk.

A magyar történetírás csak ritkán veszi figyelembe, hogy a *szlovák nemzeti mozgalom* a kiegyezés korának utolsó két évtizedében fontos szakaszába jutott. Ekkor – az amerikai, nyugat-európai, oroszországi szlovák kivándoroltak, emigránsok, hadifoglyok révén – sikerült kialakítani a mozgalom külföldi képviseletét.* Az *Amerikai Szlovák Liga* 1914-ben elfogadott és többször módosított, majd először az 1918. évi pittsburghi egyezményben rögzített *autonómiaprogramja* 1861-ig, az ugyancsak Turócszentmártonban elfogadott szlovák nemzeti deklarációig nyúlik vissza.

Az emigrációban kialakult cseh–szlovák együttműködés másik fontos előzménye a *Csehszlovák Egységmozgalom* volt, amely 1896-ban – a magyar sovinizmu-

Két távirat

Károlyi Mihály a Magyar Nemzeti Tanács elnökeként 1918. október 30-án a Szlovák Nemzeti Tanács turócszentmártoni tanácskozására küldött táviratában elismerte, hogy minden Magyarországon élő nemzetnek joga van az önrendelkezéshez. Károlyi azonban annak a reményének is hangot adott, hogy a szlovákok saját nemzeti önrendelkezésüket Magyarországon belül kívánják megvalósítani. „A magyar népet a tót néptől nem választotta el sem gyűlölet, sem érdekellentét. Elválasztotta csupán egy konok osztályuralom bűnös politikája, amely egyformán ártott a tót népnek és a magyar népnek. Ezekért a sérelmekért, melyek a tót népet nemzeti érzésében érték, a magyar nép nem felelős. A magyar nép nemcsak hogy nem vállal ezzel a múlttal semmiféle közösséget, hanem mindent meg fog tenni arra, hogy a bűnös osztályuralom gyökeresen kiirtassék. Mi azon az állásponton vagyunk, hogy minden népet megillet az önrendelkezés szent joga. A tót nemzeti tanács úgy fog határozni, amint a tót nép érdekében a legjobbnak látja. Meg akarjuk azonban mondani, hogy mély meggyőződésünk és szent hitünk szerint a tót és a magyar nép egymásra van utalva, és hogy békés megegyezésben és testvéri együttműködésben kell keresnünk szebb jövőnket és a jobb életnek feltételeit és biztosítékait.”

Matúš Dula, a Szlovák Nemzeti Tanács elnöke válaszában történelmi jelentőségűnek nevezte Károlyi táviratát, és a két nemzet kapcsolatát a kialakulófélben lévő csehszlovák és a magyar állam nemzetközi viszonyai közt képzelte el. „Mai napon szól első ízben a magyar nemzet képviselője a szlovák nemzet képviselőjéhez, mint testvér a testvérhoz. A mi nemzeti tanácsunk által körvonalazott és a Monarchia külügyi képviselője által elismert új nemzetközi jogi helyzetet a maga részéről is elfogadta. Ha a magyarság a Magyar Nemzeti Tanácsnak a nemzetek szabadságáról vallott felfogását magáévá teszi, nemzetek közötti nemzetközi alapon létesítendő kölcsönös megértésnek lélektani feltételét teremti meg. Szívvel óhajtuk, [hogy a] nemzetek társaságában azt a helyet foglalja el, amely kulturális értékeinél és demokráciájának erényeinél fogva megilleti. A szabad csehszlovák nemzet a magyar nemzetnek jó szomszédja és testvére óhajt lenni.”

* Vö. erre Peter Švorc cikkét e számunkban!

sával büszkélkedő Bánffy Dezső kormánya idején – jött létre. A csehszlovák politikai emigráción belül Milan Rastislav Štefánik tábornok, Štefan Osuský, a párizsi székhelyű Csehszlovák Nemzeti Bizottság, majd a csehszlovák békedelegáció vezető szlovák képviselője hathatósan közreműködött a csehszlovák államalapítás szlovák területi, politikai programjának kialakításában. Tisza István miniszterelnök 1916-tól rendszeresen tájékozódhatott a cseh–szlovák emigráció politikai működéséről. Ellenlépései azonban csak sajtó- és rendőrségi akciókban merültek ki.

Szlovák nemzetépítés Budapesten és Prágában

A szlovák nemzetépítés államjogi programját a *magyarországi szlovák politikusok* szervezkedései alakították. Ennek csúcspontja a Szlovák Nemzeti Tanács 1918. október 30-án kiadott deklarációja volt. A Szlovák Nemzeti Tanács 1918. szeptember 19-én Budapesten jött létre, egyes tagjai több szálon is kapcsolódtak a prágai Cseh Nemzeti Tanácshoz, valamint az 1918. október 13-án megalakult Cseh Nemzeti Bizottsághoz, s ezeken keresztül közvetve a Masaryk vezette külföldi Csehszlovák Nemzeti Bizottsághoz is. S jöhet az 1918. május 24-i *turócszentmártoni értekezletet* követően a szlovák politikusok egyértelműen elkötelezték magukat a cseh–szlovák orientáció mellett, a történeti magyar államközösségből való kiválás politikai, államjogi, nemzetközi jogi, katonai és gazdasági kérdései nyitva maradtak egészen október 30-ig, „a szlovák nemzet deklarációjának” (Turócszentmárton) elfogadásáig.

A Szlovák Nemzeti Tanács a Csehszlovákia 1918. október 28-i prágai kiáltása után két nappal született állásfoglalásával deklarálta „a Magyarország határain belül élő cseh–szlovák nemzet” önrendelkezési jogát. Kijelentették, hogy „Szlovákiában a szlovák nemzet nevében beszélni egyedül a Szlovák Nemzeti Tanács jogosult”. Ugyanakkor a cseh–szlovák államhoz való csatlakozás szándékát hangsúlyozva azt is deklarálták, hogy a „szlovák nemzet a nyelvileg és kulturális-történeti értelemben egységes cseh–szlovák

Amerikában élő szlovákok által tervezett plakát cseh, szlovák, morva és sziléziai történelmi szimbólumok felhasználásával, 1918

nemzet része”, amely számára a deklaráció aláírói „a teljes függetlenség alapján korlátlan önrendelkezési jogot” követeltek.

A Károlyi-kormány pár hét alatt ily módon a szlovákkérdésben is lépéshátrányba került. Egyrészt azért, mert a magyar és a szlovák nemzeti tanácsok közötti kapcsolatfelvétel eredménytelen maradt, másrészt mert a csehszlovák államalapításhoz csatlakozó szlovák deklaráció az egész szlovák önrendelkezés súlypontját *a történeti magyar állam keretein kívülre helyezte*. Noha Károlyi Mihály már 1918 szeptemberében tárgyalásokat kezdeményezett a szlovák politikusokkal, s október elején tárgyalt is Matúš Dulával, a Szlovák Nemzeti Párt elnökével, a Washington és az antantdiplomácia által támogatott cseh–szlovák egységtörrekvések megakadályozása többé nem állt Budapest hatalmában.

Az 1918. évi szlovák alternatíva tehát a csehszlovák emigráció államalapító politikájának kiérlelt államjogi megfogalmazódása, és szorosan összefüggött azzal, ami a dualizmus korában a felső-magyarországi szlovák régióban történt. A szlovákkérdésben is megmutató dualizmus kori *magyar tehetetlenséget* – véleményem szerint – nem lehet kiiktatni a történeti ország felbomlásához hozzájáruló folyamatok közül. (Noha az nem kétséges, hogy a Trianonhoz vezető úton a világháború és a Monarchia háborús veresége volt a meghatározó történeti tényező.)

Az államhatárok megszületése

A magyar és a szlovák történetírás tisztában van az államhatárookra vonatkozó tervekkel, demarkációs vonalakkal: az összes tervezet térképét publikálták már. A *magyar nézőpontot az etnikai szemlélet* jellemzi. Míg a korabeli valóság: a határok a világháború után egy összetett, államjogilag és nemzetközi jogilag vákuumhelyzetként is leírható szituációban, *alapvetően katonai fogla-*

Csehszlovákia megalakulásának kihirdetését hallgató tömeg a prágai Vencel téren

A szlovák nemzet nyilatkozata

A Szlovák Nemzeti Tanács 1918. október 30-i turócszentmártoni deklarációja

Valamennyi szlovák politikai párt 1918. október 30-án Turócszentmártonban összegyűlt és az egységes cseh–szlovák nemzet szlovák ágának Nemzeti Tanácsában megszerveződött képviselője ragaszkodik a nemzeti önrendelkezési jog egész világ által elfogadott elvéhez. A Nemzeti Tanács kijelenti, hogy a Magyarország határai közt élő cseh–szlovák nemzet nevében egyedül ő hivatott nyilatkozni és cselekedni. Nincs joga erre a magyarországi kormánynak, amely évtizedeken át nem ismert fontosabb feladatot, mint hogy elnyomjon mindent, ami szlovák, nem épített és nem engedélyezett nemzetünk számára egyetlen iskolát, nem engedte, hogy szlovákok jussanak be a közigazgatásba és a hivatalokba, népünket vagyoniilag tönkretette, a maga középkori feudális rendszerével és politikájával kizsákmányolta.

Azok az úgynevezett képviselői testületek sem jogosultak arra, hogy a szlovák nemzet nevében beszéljenek, amelyeket a szűk választójog alapján állítottak össze s amelyek nem engedték érvényesülni a nemzet akaratát, s olyan emberekből álltak, akik a törvény rendelkezése ellenére még csak a szlovák megszólalást sem engedélyezték a tiszta szlovák vármegyék bizottságaiban.

Azok a népgyűlések sem jogosultak arra, hogy a szlovák nép nevében beszéljenek, amelyek idegen erőszak nyomására hoznak határozatokat.

A szlovákiai szlovák nemzet nevében tehát egyedül a Szlovák Nemzeti Tanács jogosult beszélni.

A Magyarországon élő cseh–szlovák nemzet Nemzeti Tanácsa kinyilvánítja:

1. A szlovák nemzet a nyelvileg és kulturális-történelmi értelemben egységes cseh–szlovák nemzet része. Minden kulturális küzdelmekben, amelyet a cseh nemzet folytatott és amely az egész világban ismertté tette, a szlovák ág is részt vett.

2. Ennek a cseh–szlovák nemzetnek a részére követeljük mi is a korlátlan önrendelkezési jogot a teljes függetlenség alapján. Ez alapján az elv alapján egyetértünk azzal az újonnan létrejött nemzetközi jogi helyzettel, amelyet 1918. október 18-án Wilson elnök fogalmazott meg és amelyet 1918. október 27-én az osztrák–magyar külügyminiszter is elismert.

3. Követeljük az azonnali békekötést, mégpedig az egyetemes emberességi és keresztényi elvek alapján, hogy megakadályoztassék a további háború és fegyverkezés.

Meg vagyunk győződve, hogy a mi igyekvő és tehetséges szlovák nemzetünket, amely a hallatlan elnyomás ellenére a nemzeti kultúrának ilyen szintjére jutott, nem fogják kirekeszteni a béke áldásaiból és a nemzetek közösségéből, hanem jogot nyer arra, hogy sajátosságainak megfelelően fejlődhessék a maga ereje szerint és ezáltal hozzájárulhasson az egyetemes emberi haladáshoz.

A Szlovák Nemzeti Tanács üléséről

Turócszentmárton (Turčiansky Svätý Martin), 1918. okt. 30.

Karol A. Medvecký s. k., a Szlovák Nemzeti Tanács titkára

Matúš Dula s. k., a Szlovák Nemzeti Tanács elnöke

Forrás: Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti I. Bratislava, 1998. 513–514.

A Tatra Bank, a Szlovák Nemzeti Tanács deklarációjának színhelye

František Bokes Turócszentmártonról, 1946

A mártoni deklaráció jogosultságát és jelentőségét a prágai államfordulat adta meg, de önmagában semmilyen államjogi következménye nem volt, mert a csehszlovák állam abban az időben, amikor a deklarációt elfogadták, már létezett és Szlovákia a csehszlovák állam része volt. Egyébiránt a mártoni deklaráció fontos szlovák politikai megnyilvánulásnak tekinthető, amely a nemzet történelmében új fejezetet nyitott.

A szlovákok és magyarok szétválása szinte vér nélkül történt, noha a csendőrök és katonai alakulatok szuronyai és puskái árnyékában. Október 30-án ezzel együtt csak elkezdődött az a Szlovákiáért folyó harc, melynek lényege a saját terület kijelölése volt, amely a nemzeti létezés meghatározó eleme, és amelyről a magyarok nem akartak lemondani. Jóllehet a fordulat napjaiban a nemzetközi helyzet és saját belső helyzetük nem tette számukra lehetővé, hogy megakadályozzák a fejlődést, amit az előző, közel százéves szlovák igyekezet részleges eredményeként is felfoghatunk. Annak az igyekezetnek az eredményeként, amelynek keretei közt a szlovákok nemzetté akartak válni, és saját nemzeti területük felett meg akarták szerezni az uralmat.

Forrás: Dr. František Bokes: Dejiny Slovákov a Slovenska od najstarších čias až po prítomnosť. Bratislava, 1946. 366.

J. Butvin Turócszentmártonról, 1986

A szlovák nemzet deklarációja önálló államjogi dokumentum, amely elvi döntést fogalmazott meg arról, hogy a Magyar Királysággal hivatalosan minden köteléket megszakít, új szövetséget hoz létre és szentesít a cseh nemzettel. [...] Ezáltal a csehszlovák állam kialakulásának alapvető jogforrásává vált, amely döntő mértékben hozzájárult a köztársaság születéséhez. A deklaráció a „szlovák nemzet” fogalma mellett politikai megfontolásokból, főleg a nemzetközi szerződésekre való tekintettel a „cseh–szlovák nemzet” és az egységes „cseh–szlovák nemzet szlovák ága” kifejezést használja.

Forrás: Dejiny Slovenska. IV. (od konca 19. stor do roku 1918). Red. Samuel Cambel, Bratislava, 1986. 486.

lással történtek, majd a párizsi békekonferencián előbb területi albizottságokban, s azok által kiküldött eseti bizottságokban dőltek el. A trianoni csehszlovák–magyar határvonalat a Tanácsköztársaság északi hadjárata nyomán összezáró nagyhatalmi békecsinálók ultimátumszerűen hozták Kun Bélának tudomására. Ezen sem Jászi, sem Apponyi, sem Horthy, sem Teleki, sem Bethlen nem tudott változtatni. Innentől kezdve mintha a magyar történetírás sem tudna mit kezdeni a szomszéd államok születésével. Az etnikai sérelmek eltakarják a folyamat többi részét.

Aligha meglepő, hogy szlovák részről a trianoni határok egészen mást jelentenek: a győztes nagyhatalmak kezdetétől fogva arra törekednek, hogy a történelmi sérelmek logikája helyett az életképes államok szükségleteit tartsák szem előtt. Ennek megfelelően a békekonferencia döntéshozói szerint nem etnikai határookra volt szükség, hanem az államok működőképességét biztosító folyamathatárookra, vasúti, gazdasági, stratégiai és gazdaságilag működőképes határookra. Bár a szlovákok esetében történelmi államhatárokról nem nagyon lehet szó, mégis a szlovák történetírás az etnikai érvek felemlegetésében mindmáig a magyar revíziós igények melletti érvelést látja.

Volt alternatíva?

Külön kérdés, hogy volt-e bármilyen alternatívája a történelmi magyar állam felbomlásának és Trianonnak. Ismerjük Jásziék, Apponyiék 1918., illetve 1920. évi népszavazás-kezdeményezéseit, az 1919. és 1920. évi szlovák autonómiáról elfogadott magyar törvényeket, ismerjük Jászinak a kantontervét. Ma már tisztán látjuk, hogy mindezek a kölcsönös belső megállapodást célzó elképzelések egytől egyig a történelem fő sodorvonalán kívül történtek, s mint ilyenek, nem befolyásolhatták érdemben a helyzet alakulását. Mint ahogy az 1919–1920. évi, megkésve megvalósult katonai akciók sem voltak, nem is lehettek volna képesek megváltoztatni a nagyhatalmi döntések irányát. Legfeljebb egy-két határszakaszon magyar szempontból méltányosabb területi megoldások alakulhattak volna ki.

A pittsburgi nyilatkozat (1918) díszkiadása az 1938-as évfordulóra

Szükségük van Csehszlovákiára

A csekély létszámú szlovák politikai elit – a magyar rendőrség által folyamatosan ellenőrzött, részben internált – képviselői felismerték, hogy számukra az a legjobb megoldás, ha ráhagyatkoznak a csehszlovák államalapítás programjára és az abban minden tekintet-

ben domináns csehekre. (Ez tudatosan jelenik meg – véleményem szerint – az 1918. évi turócszentmártoni deklarációban is.) Bár az emigráció aktivitásába a szlovákok képviselői is bekapcsolódtak, mégis tisztában voltak azzal, hogy a csehekkel szemben kiszolgáltatottabb pozícióban vannak. Szükségük volt Csehszlovákiára, az új állam nélkül a világ nem vett volna tudomást arról, hogy Magyarország északi részén a 19. században kialakult egy kétmillió németi közösség.

A szlovák politikának volt egy olyan elitcsoportja, amely naprakészen figyelemmel követte a világ eseményeit. Ezért is tűnik számomra érthetetlennek, miért állítja még mindig a szlovák történetírás, hogy két nappal az október 28-i prágai események után, október 30-án a turócszentmártoni memorandum elfogadói mit sem tudtak Csehszlovákia kikiáltásáról, s Milan Hodža csak az esti bécsi vonattal hozta meg a híret annak, hogy a Csehszlovák Köztársaság két nappal korábban megalakult.

Az 1918. októberi közvetett szlovák önrendelkezés önsors-beteljesítő döntés volt. Szlovákia úgy csatlakozott a csehszlovák államalapításhoz, hogy 1938-ig gyakorlatilag esélye sem lehetett az autonómiára. A turócszentmártoni döntéshozók a memorandum eredeti szövegében még rögzítették, hogy a csehszlovák nemzet „magyarországi ága” részére követelik a békekonferencián

A Pesti Hírlap tudósítása Jászi Oszkár tárgyalásairól, 1918. november 16.

Budapest, 1918. XI. évfolyam, 269. (13.886) szám. Szombat, november 16.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
 Egész évre..... 88 K - f
 Félévre..... 44 „ - „
 Negyedévre..... 22 „ - „
 Egy hónap..... 7 „ 80 „
 Egyenlő részekre..... 7 „ 80 „
 Egyenlő részekre..... 7 „ 80 „
 Hirdetés és apró hirdetés díjszabás szerint.

STEREOTÍPUS ÉS KIADÓHIVATAL:
 Budapest, V., Vilmos utca 47. sz.
 TELEFON:
 122-91 122-92 122-93
 122-94 122-95
 (Ejtel 122-91 122-93 hívandó.)

FIÓKKIADÓHIVATAL:
 Budapest, Erzsébet-körút 1.
 Telefon: József 02-94.

PESTI HIRLAP

A magyar köztársaság proklamálása.

Október 31 és november 16 nemzeti ünnep.

Jászi nem bizik a tótokkal való megegyezésben.

Liebkecht bolsevik-akcióra készül.

Kramarz miniszterelnök jogosnak jelentette ki a csehek magyarországi betörését.

Francaországi és olaszországi cseh-szlovák csapatokkal fenyegeti meg Magyarországot

1848 március 15-ike 1918 október 31-én | a köztársasági államforma jogi garanciáit | reszülésében a magyar köztársaság is részt.

való részvétel jogát. Ezt a pontot a tanácskozáshoz csak 1918. október 30-án este csatlakozó Hodža határozott kérésére törölték – utólag, s a nagygyűlés tagjainak jóváhagyása nélkül. Valószínűleg a közvetett önrendelkezés tudatos vállalása a valódi magyarázat arra, hogy az október 30-i döntésben, a szabadság első pillanatában a *nemzeti autonómia kérdése másodlagos*.

Amikor október 31-én a Szlovák Nemzeti Tanács bizottságában a szlovák autonómia kérdése igen erőteljesen felmerült, kompromisszumként megegyeztek egy tízéves átmeneti időszakban, amely alatt a csehekkel az autonómia ügyében megállapodásra kell majd jutni.

A történeti magyar állam felbomlása

Egyáltalán nem volt magától értetődő, hogy a csehszlovák kormány képes lesz-e önállóan, nagyhatalmi katonai támogatás nélkül megoldani azt a feladatot, amelyet Beneš Párizsból követelt: „minden nagyobb felhajtás nélkül elfoglalni mindazt, amit nekünk ítélnék”. Ráadásul a békekonferencián azt is fel kellett volna mutatnia Prágának, hogy a csehszlovák állam képes berendezkedni az elfoglalt területen, és működőképes országnak számít. Magyarország ezzel szemben lebénult, fogyó ország képét mutatta. A magyar kormányoknak 1918. november–1919. március között (a Károlyi- és a Berinkey-kormány) a katonai foglalással szemben nem volt ellenszere: a békekonferencia megnyitása előtt (1919. január 18.) tudatosan nem kockáztatták meg a fegyveres ellenállást. A belgrádi konvencióra (1918. november 13.) hagyatkozva azonban hamarosan be kellett látni, hogy aktív honvé-

delem nélkül a békekonferencia döntéséig minden területi kérdés Magyarország kárára fog eldőlni.

A magyarországi felbomlás román, szerb, csehszlovák katonai forogatókönyvei esélyt sem adtak a magyar integritás megőrzésére, még a békeszerződés aláírásáig sem. Ugyanígy a csehszlovák államalapításnak a szlovákiai döntései is közvetlenül a csehszlovák katonai akcióknak, *katonai helyzetteremtésnek* a következményei voltak. Az a tény, hogy 1918-ban magyar–szlovák relációban nem tört ki pusztító háború, kétségkívül fontos fejlemény volt. Ez

azonban rámutat a magyar–szlovák különválás legfontosabb sajátosságára, a *nagyhatalmak békekonferencián kialakított döntéseinek, figyelmeztetéseinek elsődleges jelentőségére*. A folyamatos nagyhatalmi figyelem és beavatkozás nélkül a csehszlovák–magyar viszony alighanem súlyos véráldozatokat követelő háborúba torkollott volna.

Szlovákkérdés – három lehetőség

A csehszlovák államalapítás körülményei között a szlovákkérdést három szlovák politikus próbálta értelmezni és alakítani. Az egyik Vavro Šrobár, aki a megalakuló csehszlovák kormány

teljhatalmú szlovák minisztere volt. Őt Károlyi és Jászi személyes közbenjárására a ceglédi internálásból szabadították ki. Ceglédről Rózsahegyen keresztül egyenesen Prágába utazott, és ott ő lett az első csehszlovák kormány egyetlen szlovák minisztere. Šrobár kezdetől fogva ellenezte a Szlovák Nemzeti Tanács létezését, a szlovák autonómia-törekvéseket. Szerinte a szlovák nemzetnek *kizárólag Csehszlovákián belül* lehetett megtalálni a megfelelő helyet.

A másik lehetőség Milan Hodžáé, aki pontosan látta, hogy a Szlovák Nemzeti Tanács és a szlovák politikai képviselő gyenge. Jól érzékelte, hogy 1918 őszen jó lett volna a csehekkel szemben szlovák részről tiszta lapot nyitni. Ennek érdekében ő a Magyarországgal folytatott tárgyalásokat is felhasználta arra, hogy megpróbálja tisztázni a helyzetet. Prágával szemben arra is hajlott, hogy a Szlovák Nemzeti Tanács *megőrizhesse centrális szerepét* a szlovák társadalmat érintő legfontosabb kérdésekben.

A harmadik politikai opciót Andrej Hlinka, illetve az egész szlovák néppárti irányzat által kidolgozott elképzelés jelentette. Ferdinand Juriga a magyar parlamentben 1918 októberének közepén először adott hangot annak, hogy a szlovákság önrendelkezni kíván. Ugyanő november 14-én, a prágai parlamentben követelte, hogy *Szlovákia egyház- és iskolaügyekben, a közigazgatásban kapjon önkormányzatot*. A cseh túlsúlyú prágai parlament egyszerűen lesöpörte javaslatát. Ez történt a többi autonomista szlovák politikus indítványával is. Hlinka 1919 nyarán meg sem állt Párizsig: a békekonferencián azonban nem kapott lehetőséget a hivatalos tárgyalásokra. Az általa elkészített memorandumot, amelynek összeállításában már részt vettek a magyar érzelmű szlovák politikusok képviselői is, csak a magyar békejegyzékek egyik mellékleteként közölték.

Milan Hodža

Šrobár, az új kormány teljhatalmú szlovák minisztere az eperjesi Fekete Sas erkélyéről kihirdeti a város csatlakozását a csehszlovák köztársasághoz, 1919. január

MNM Történelmi Fényképtár

SZARKA LÁSZLÓ